

יש גבול

מאת דניאל פרידמן

פרופ' פרידמן הוא ריקן ביה"ס למשפטים של המכללה למנהל

אנו חיים בתקופה שבה עומדת במרכז ההליך הפלילי שאלת החקירה והחלטת התביעה בדבר העמדה או אי העמדה לדין. במקרים רבים ההחלטה על כך חשובה הרבה יותר מן ההחלטה שתינתן בסופו של דבר על ידי בית המשפט.

המשפט הפלילי התרחב, וכיום הוא מקיף את רוב תחומי החיים. לא מזמן נפסלה מועמדותו של סטיב בראייר לתפקיד שופט בית המשפט העליון בארצות הברית בשל אי תשלום בריטוח סוציאלי בעבור עוזרת. דבר זה אינו פוסל אותו מלהמשיך בתפקידו כשופט בית המשפט הפדרלי לערעורים. מועמדת מטעמו של הנשיא קלינטון נפסלה לתפקיד שרת המשפטים, לאחר שהתברר כי העסיקה מהגר בניגוד לחוק.

אילו היו חוקרים את עברו של כל אחד מן המועמדים למשרה ציבורית כלשהי, כמה מהם היו יוצאים נקיים לחלוטין? כמה מהמועמדים לתפקיד שופט תעבורה, למשל, לא עבדו מעולם על אף אחד מחוקי התנועה? על רקע דברים אלה עולה החשיבות של בחירת נושאי חקירה, תחומי חקירה, מועמדים לחקירה והחלטה בדבר העמדה לדין. לכך מצטרפת שאלת הפיקוח על גורמי החקירה והתביעה. שאלות אלה הן החשובות ביותר בתחום ההליך הפלילי כיום, אולם מעטים נתנו עליהן את הדעת.

ולפרשת דרעי זה שנים אחדות מתפרסמות בתקשורת ידיעות על החקירות וההאשמות הכבדות נגד השר. במהלך הפרסומים היטשטש במידה רבה הגיבול בין שמועות, חשדות וחקירה לבין המסקנה שנראתה בלתי נמנעת, ולפיה דרעי בעצם אשם. אמנם מסתבר שיש "מגבלות

התקשורת, שכבר מצאה את דרעי אשם, יצרה מצב שבו התביעה מרגישה מחויבות להרשיעו. כך היה גם בפרשת אבו חצירה. כדי למנוע מצב זה יש להגביל את זמן החקירה

טכניות" המעכבות מתן פסק דין: החקירה מסובכת, דרעי עצמו אשם בכך שעדיין לא שפטו אותו, כיוון שהוא סירב לדבר. אך המסקנה עצמה בדבר אשמתו מוצגת כל הזמן כבלתי נמנעת. לדרך חקירה ופרסום זו משמעות כפולה. האחת נוגעת לאדם עצמו ולמה שעובר עליו בתהליך זה. האחרת נוגעת להליכי החקירה ולעמדת האחראים לחקירה ולתביעה.

ייתכן שהפרסומים משרתים את מטרת החקירה והתביעה בכך שהם מפעילים לחץ על הנאשם, ואולי גם על מקורביו. אולם להליך כולו יש מחיר כבד ביותר, כיוון שהתוצאה הבלתי נמנעת היא שהן החוקרים והן התובעים מרגישים מחויבות אישית להשיג הרשעה, ומחויבות זו גוברת ככל שהפרסומים רעשניים יותר, וככל שמדובר באיש ציבור נכבד יותר. מלבד זאת, הם לא יוכלו להראות את פניהם אם יתברר לבסוף שההרשעה הולידה עכבר.

פרשת השר לשעבר אהרן אבו חצירה זכתה בשעתה להד תקשורת נכבד, אף שנדמה כי היא מתגמדת בהשוואה להמולה סביב השר דרעי. אבו חצירה הועמד לדין על עבירת שוחד חמורה, וזכה. זיכוי זה פגע

ביוקרת המשטרה והתביעה. ואכן, התביעה הגישה כתב אישום נוסף, הפעם בעבירה פחות חמורה. במשפט השני הורשע אבו חצירה. השאלה המהירה תית היא מה היה קורה אילו היה אבו חצירה מזוכה במשפט השני? האם היו מחפשים נגדו חומר להגשת כתב אישום שלישי עד שהיתה מושגת הרשעה שתצדיק את הצעדים שננקטו נגדו?

כעת התבשרנו שלאחר שנות חקירה מאומצת זיכין נגד השר דרעי כתב אישום חלקי, והנימוק הרשמי לפיצול התיק הוא שהחקירה בנושאים אחרים טרם הסתיימה. כאן אולי המקום להוסיף, שבעוד הציבור מוזן זה שנים ברידיעות שלפיהן דרעי אשם בעבירות חמורות, כלל לא ברור אם החקירה ממוקדת בכמה האשמות מוגדרות, או שהכל פתוח. לא ברור גם בכמה כתבי אישום פרטנציפאליים מדובר, והאם תפקידם האמיתי הוא לשמש "תעודת ביטוח" נוסח פרשת אבו חצירה. עם אפשרות כזו לא ניתן להשלים.

זכויות האזרח הפכו כיום לנושא מרכזי, ויש לבחון גם את הליכי החקירה והתביעה ולהבטיח שכל הנחקרים יקבלו יחס שווה והוגן. דרעי כחבר כנסת וכשר נהנה אמנם מיתרונות שנחקרים אחרים אינם נהנים מהם, אולם על כך גבתה ממנו החקירה מחיר כבד. גם אם איש ציבור צריך להיות חשוף לדררשות וללחצים הנחשכים מאזרח מן השורה, יש להציב לכך גבול. הגיע הזמן להבהיר לרשויות התביעה והחקירה כי עומד לרשותן פרק זמן (אינני משתמש במלה "פרק זמן סביר", כי הוא חלף מזמן). כוונתי לפרק זמן שבמסגרתו יוכלו להגיש כתב אישום על כל אשמה שהתביעה תוכל להמציא לה ראיות מספיקות. אין לתת לתביעה שטר פתוח, בלא הגבלת זמן, בלא הגבלת האשמות ובלא הגבלת מספר כתבי האישום.